

Peter Tybjerg – keramiker og billedhugger

og en af drivkræfterne bag Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus

Peter Tybjerg (f. 1944)
stående ved sin *Thelonus
kolossalkrukke*, 1997
Stentøj, H: 180 cm
VUC-Center, Middelfart
Foto: privat

I år er det 50 år siden, Peter Tybjerg for første gang udstillede sin keramik. I den anledning bringer CLAY Nyt en jubilæumsartikel med et portræt af kunstneren

Af Lise-Lotte Blom, kunsthistoriker, mag.art.

Barndom – ungdom

Peter Tybjerg er født den 21. juli 1944 i Sagafell Sogn på Island, hvor hans far som gartner i 1930'erne var med i de første forsøg på at udnytte den geotermiske varme til gartneridrft. Som fireårig kom Tybjerg med familien til Fyn, hvor han 13-14 år

gammel gik ud af skolen for at starte som arbejdsdreng ved landbruget. I 1959-1964 blev han uddannet som maskinarbejder på Aarslev Maskinfabrik. I sin fritid fremstillede han bl.a. drejeskiver og ovne til vennerne i 60'ernes kreative Odense-miljø. Bunden var lagt til – fra nu af – en konstant fascination af ler og dets muligheder.

Musik og keramik

I sommeren 1964 var Tybjerg på vej til jazzfestival i Juanles-Pins i Frankrig. I byen Antibes så han keramiske værker af Pablo Picasso (1881-1973). Dette møde blev af vital betydning ►

► for de følgende års undersøgelse af keramik som skulpturelt udtryk. Resultatet var så godt, at flere af Tybjergs arbejder blev antaget på Kunstnernes Efterårsudstilling (KE, censureret kunstudstilling) i 1967. Fra dette år og frem udførte han keramiske relieffer i stadig større formater til ind- og udland fx *Bjergkongens Hal*, 1978, en stentøjsfrise på 300 x 1600 cm til Mulernes Legatskole i Odense og i 1982 en stentøjsfrise på 160 x 600 cm til Augustenborg Sygehus.

Krukker

Sideløbende hermed har Tybjerg arbejdet med krukker i et forsøg på at udvikle traditionel form til skulpturel form. Materialet har været stentøjsler, som sammen med glasur i farver og struktur har inspireret til store organiske former. En del krukker er hjerteformede med en meget lille ståflade i forhold til krukens størrelse. Hjerteformen er opbygget af kugle, cylinder og kegle og synes at svæve. Hertil bidrager også overflade-strukturer, grundfarver og brændingsmetoder. *Hjertekrukke*, 2002 har en lille, skarpt afskåret afslutning/åbning, mens andre krukkes åbninger kan have en bevidst krøllet afslutningskant.

Kolossalkrukker

En række kolossalkrukker fx *Thelonius*, 1997 har en markant rå afsluttet ståflade og bunddekoration, der kan referere til den såkaldte Terra Sigillata teknik, der blev introduceret i Danmark på en workshop i Peter Tybjergs værksted i 1988 af keramikeren Frank Boyden, der stammer fra Oregon i USA. Teknikken refererer til en vand- og lerholdig væske med de allerfineste partikler fra naturler. Væsken påføres tørrede leremner, og vandet suges ind i leret og fordamper, hvorefter de meget fine lerpartikler forsejler overfladen på leremnet. Naturlerets farve vil fremkomme på overfladerne og forsejler det. Metoden kan anvendes til farvning.

Symbolæg ved Syddansk Universitet, Odense

En gigantopgave løst på smukkeste vis er Peter Tybjergs *Symbolæg*, 1993. Grundformen æg valgte Tybjerg, da det er et symbol for det ubefrugtede univers, og han mener, at den form, kombineret med de 2390 kakler med indridset symbol, skal give udtryk for menneskets samlede viden. Endvidere skulle ideen passe til et universitet, hvor videnskabsfolk bestræber sig på at forske og formidle ny viden. Hver eneste af de mange kakler har et indridset tegn, der kan være typer som: kemiske, matematiske og elektriske symboler eller religiøse, politiske og alkymistiske symboler eller tal-, skrift- og tonesymboler. Alle hentet fra mangfoldige kulturer og lande.

Peter Tybjerg, der er medlem af Kkart (Kunstnernes Kooperativ), foreslog selv universitetets ledelse, at det kunne være oplagt med en indgangsskulptur til universitetet, som et forbindelsesled mellem forskning, formidling af viden og den omkringliggende natur. Universitetets ledelse var enig, man søgte og modtog økonomiske midler fra N.M. Knudsens Fond. Ægget blev indviet i 1993, men blev i 2003 flyttet til en placering syd for universitetet pga. bygningsmæssige udvidelser.

Bronzekrukker

Peter Tybjerg arbejder også i bronze. Anvendelsen af ild og høje temperaturer ved stentøjsfremstilling gjorde overgangen til bronze oplagt. I årene 1987-88 støbte Tybjerg 12 bronzekruk-

Peter Tybjerg (f. 1944)
Hjertekrukke, 2002
Stentøj, H: 50 cm
Foto: privat

Peter Tybjerg (f. 1944)
Symbolæg, 1993
Stentøj, H: 400 cm, D: 280 cm
Syddansk Universitet
Foto: privat

Peter Tybjerg (f. 1944)
Bronzekrukke, 2018
Bronze, H: 58 cm,
granitsokkel: 100 cm
Kerteminde Kunstforening,
Toldbodens Gårdhave
Donation fra Albanifonden
Foto: privat

- ker. Hans seneste er *Bronzekrukke*, 2018. I dens overflade ses drejeriller, der stammer fra fremstillingen af den oprindelige stentøjskrukke. Den smukke bronzekrukke tilhører Kerteminde Kunstforening og er opstillet i Toldbodens fine gårdhave, som Tybjerg også er medstifter af.

Peter Tybjerg – initiativtager og medstifter

Tybjergs initiativer og produktion er umådelig omfattende og mangeartede.

I 1973 var han med til at stifte Kerteminde Kunstforening, der har til huse i den tidligere Toldbod, og her var han bestyrelsesmedlem fra 1973-76.

Tillige var han medstifter af Bronzestøberværkstedet, Hollufgård, Odense i 1984 og formand for bestyrelsen Hollufgård fra 1987-90.

Tybjerg var medstifter af det internationale keramiksymposium Clay Today i sommeren 1990. Symposiets mere end 100 medlemmer udstillede på Brandts Klædefabrik og i Hollufgårds Park. Arbejdsgruppen under Hollufgård var benævnt Clay Today. Den varetog samtlige opgaver og skaffede det økonomiske grundlag for de mange aktiviteter og udstillinger, der knyttede sig til symposiet, der blev omtalt som 'keramiksommeren'.

I 1968-69 arbejdede Tybjerg i Natalprovinsen og Swaziland i det sydlige Afrika. Som led i et udviklingsprojekt opbyggede han et keramikværksted i The Rorke's Drift Art and Craft Centre, et produktions- og arbejdsværksted, der siden har udklækket mange dygtige keramikere. Oplevelserne blandt zuluere, hvor dans, musik, myter og billedudtryk gik op i en højere

enhed, blev af stor betydning for Tybjerg og var afsæt for flere rejser med lange ophold bl.a. i Rumænien, England og på fødeøen Island.

Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus

Peter Tybjerg var initiativtager og medstifter af Keramikmuseum Grimmerhus, Center for International Studiokeramik og var fra 1994-96 den første leder og formand for bestyrelsen. Det er helt i Tybjergs ånd. Han brænder for at sætte ting i gang og få dem til at virke. Hans betegnelse studiokeramik skal forstås således, at det drejer sig om unikke værker, hvor idé, udtryk, materialevalg, brænding, form, farve og struktur er bestemt og – i alle stadier – er kontrolleret og behersket af studiokeramikeren.

Tybjerg har haft keramikværksted i Hindsholm ved Kerteminde fra 1966-96 og derefter i Assens. I dag bor Peter Tybjerg sammen med keramikeren Merethe Bloch i Assens. Hun var tilknyttet de første udstillinger på Keramikmuseum Grimmerhus som udstillingsplanlægger og opstiller.

Hun og Peter Tybjerg kendte hinanden fra 1976, da udstillingsgruppen Fynske Kunsthåndværkere blev dannet. I 1996 flyttede Peter Tybjerg ned til Merethe i Assens, og siden 2003 har de to haft fælles værksted og udstiller sammen med Fynske Kunsthåndværkere. ■

Du kan læse mere om Peter Tybjerg i bogen:
Lise-Lotte Blom: *Peter Tybjerg: keramik & billedhugger*.
Danmarks Keramikmuseum, 2004.

Jais Nielsen – Epos i ler

Jais Nielsen (1885-1961)

Pottemageren, 1925

Stentøj

CLAY museum, Royal Copenhagen Samlingen

Foto: Ole Akhøj

Efterårets store udstilling på CLAY museum er en omfattende, retrospektiv præsentation af Jais Nielsens keramiske værker. Her præsenterer CLAY Nyt udstillingen og tegner et portræt af kunstneren, der selv beskrev sine keramiske arbejder som “det sprudlende lertøj og alvorstunge stentøj.”

Af Christina Rauh Oxbøll, museumsinspektør

Mange vil nikke genkendende til den legemsstore figur, der med stoisk ro tager imod gæsterne på CLAY fra sin plads lige inden for døren i det gamle Grimmerhus. Det er *Pottemageren*, som Jais Nielsen (1885-1961) skabte til Verdensudstillingen i Paris i 1925. Til udstillingen *Jais Nielsen – Epos i ler* er figuren rykket ned i den store udstillingssal, hvor den er omgivet af en perlerække af værker fra Jais Nielsens lange karriere ved Den kongelige Porcelainsfabrik. De mange værker fra Royal Copenhagen Samlingen får selskab af værker, skabt fra 1915 på de forskellige værksteder, Jais Nielsen i tidens løb samarbejdede med: Københavns Lervarefabrik, Søholm og Saxbo.

På udstillingen vil man desuden få lejlighed til at studere eksempler på de smykker, Jais Nielsen fik udført hos kgl. Hofjuveler A. Dragsted. De udgør et unikt afsnit af dansk smykke-kunst og er ypperlige eksempler på Art Deco.

Skulpturen *Pottemageren* formgav Jais Nielsen med det ene formål for øje at skabe noget stort og skaffe en ‘fjer i hatten’ til Den kongelige Porcelainsfabrik. Her havde man de sidste godt 15 år arbejdet ihærdigt på at få en stentøjsafdeling op at stå. Ikke nok med at afdelingen skulle lære at beherske nye typer af ler og glasurer, målet var også, at man ville konkurrere med de bedste i verden. Herunder ikke mindst med Sèvres Porcelænsfabrik i Frankrig. På Verdensudstillingen i Paris i 1925 blev *Pottemageren* opstillet centralt uden for Den kongelige Porcelainsfabriks pavillon, hvor indgangen blev flankeret af endnu to meterhøje pragtvaser samt en døbefont, udsmykket med religiøse motiver på den lyse skærv. Alle fire værker blev erhvervet af en egyptisk samler. *Pottemageren* var en kraftpræstation og det største stykke keramik, brændt i ét stykke, man ind til nu havde frembragt på fabrikken. Juryen tildelte fabrikken og Jais Nielsen en Grand Prix for værket – succesen var en realitet.

Jais Nielsen var tilknyttet Den kongelige Porcelainsfabrik fra efteråret 1920 og frem til sin død. Han har her skabt en lang række ikoniske værker oftest i okseblodsglasur eller i sung-, dilou- eller i den smukke, lysegrønne celadonglasur. Med afsæt i de modernistiske kunstretninger, og stærkt inspireret af Pablo Picassos opbrudte flademaleri og Henri Matisses farver, udviklede Jais Nielsen særligt i keramikken et særegent univers. Netop leret synes at have været forløsende i forhold til ►

- en kunstnerisk inspiration, hvor de dramatiske og universelle fortællinger fra Bibelen og klassisk mytologi lod sig forene i et særegent og stramt formsprog, der både var moderne, men som også havde stærke referencer til kulturepoker som antikken, det gamle Persien og den europæiske middelalder.

De mange stentøjsarbejder på udstillingen kommer fortrinsvis fra museets Royal Copenhagen Samling og Erik Veistrup Samlingen, derudover er der indlånt værker fra andre museer og private. Museet har desuden haft et særdeles godt samarbejde med Jais Nielsens familie, der har udvist stor velvilje overfor udstillingsprojektet. Herunder ikke mindst Jais Nielsens søn, Henrik Jais-Nielsen, som generøst har delt ud af sin viden og har leveret en levende førstehåndsberetning om sin far i bogen, der ledsager udstillingen.

Bogen *Jais Nielsen – Epos i ler* indeholder desuden en række artikler, der undersøger Jais Nielsens keramiske virke ud fra blandt andet hans afsæt i Modernismen, hans religiøse motiver, hans overvejelser som kunstner og samler af antikviteter samt naturligvis en baggrundsartikel om hans arbejde med keramikken fra de tidligste til de seneste værker. Dertil indeholder bogen en gengivelse af den originale registrant med stentøjsmodeller, som Jais Nielsen skabte på Den kongelige Porcelainsfabrik. Registranten hidrører fra Royal Copenhagen Samlingen og giver et overblik over de mange værker, Jais Nielsen producerede her. Med både udstillingen og bogen håber museet at kunne formidle et solidt indblik i et helt igennem enestående keramisk livsværk – Jais Nielsens fantastiske epos i ler. ■

Den nyudgivne bog *Jais Nielsen – Epos i ler*, 2018 er redigeret af museumsinspektør Christina Oxbøll og museumsdirektør Pia Wirnfeldt. Bogen kan købes i museumsbutikken.

Udstillingen vises fra den 13. oktober 2018 til den 28. april 2019. Fernisering den 12. oktober kl. 14.00. Tilmelding på info@claymuseum.dk senest den 9. oktober.

Jais Nielsen (1885-1961)
Jakobs kamp mod englen, 1929
Stentøj, H: ca 20 cm
CLAY Museum, Erik Veistrups Samling
Foto: Ole Akhøj

Jais Nielsen og A. Dragsted
Håndspejl, ca. 1941
Celadon stentøj og sølv
Foto: Ole Akhøj

Lis Biggas
Hængeurtepotte, 2016-18
Stentøj
Foto: Ole Akhøj

Krukker med levende vækster indtager CLAY

Af Anette Lindbøg Karlsen, museumsinspektør

Fortællinger om én af keramikens ældste formtyper udfoldes på CLAY fra den 13. oktober, hvor museet viser en udstilling med 15 samtidskeramikere, der har undersøgt, udfordret og genfortolket plantekrukken. Udstillingen er tilrettelagt i tæt samarbejde med keramikere og har Tina Midtgaard som udstillingsarkitekt.

I 2015 blev ATRIUM dannet som et kreativt forum for en gruppe danske keramikere, der nærede et ønske om at undersøge, udfordre og genfortolke den historisk set ringeagtede og oversete plantekrukke. For hvad er en plantekrukke? Hvad skal den kunne og rumme i dag? Og hvordan kan vi tænke den ind i nye funktioner og kontekster anno 2018 – og fremover?

Plantekrukkens potentiale

I fællesskab og med stor passion har keramikere i ATRIUM-gruppen arbejdet på at udfolde den keramiske beholders form-, materiale- og udtryksmæssige potentiale. Og de er gået til opgaven på højst forskellig vis.

Nogle har rettet fokus mod krukkenes funktionalitet, f.eks. Lis Biggas. Hun har skabt todelte *Hængeurtepotter*, hvor den øverste del er til jord og plante, og bunden fungerer som et vandreservoir til overskudsvand. En rist adskiller vandet fra jorden,

så plantens rødder kan søge ned i vandet. I vandreservoiret er der huller, der giver ventilation og ilt til plantens rødder. På den måde har planten de bedste forudsætninger for trivsel, vækst og overlevelse.

Andre keramikere er blevet inspireret af plantevækst, f.eks. Pia Baastrup, som i mødet med den lille sukkulent *Pachyphytum oviferum* (på dansk: Månesten), fik idéen til værket *Cirkel i vækst*. Ca. 180 sukkulenter er placeret i 14 moduler i glaseret stentøj. Tilsammen danner modulerne en cirkel på 180 cm i diameter. Pia Baastrup fortæller, at inspirationen til værket ligger i sukkulentens form og særlige blågrønne farve. Ligeledes har hun altid været fascineret af den cirkulære form: "Cirklen har ingen begyndelse og ingen afslutning. Den omkranser et centrum. Den er en af de mest simple og naturlige former, der findes, og er et symbol på liv, gentagelse, helhed og harmoni," fortæller hun.

Vinni Hedegaard Frederiksen har taget udgangspunkt i materialets karakter. Hun har opgravet ler fra en endemoræne, som blev dannet under sidste istid. De urenheder, der er i leret, er bevidst bibeholdt i håb om at skabe en æstetisk fortælling om naturens elementer og kræfter. På udstillingen vises fem værker af Vinni Hedegaard Frederiksen alle med titlen *Nøjsom* og med plantevæksten *Calocephalus brownii* (på dansk: Sølvtråd). Ifølge keramikeren bevæger værkerne sig i et grænseland ►

- mellem ødelæggende kræfter og en styrende form. Tilsammen skaber de en visuel fortælling om jord som livsgrundlag – om jordens erindring.

Kulmination på CLAY

Udstillingen *Atrium. Den Levende Krukke* er resultatet af ATRIUM-gruppens kollektive arbejde i årene 2015-2018. Projektet er fra begyndelsen tænkt som et udstillingsfællesskab. Løbende skulle keramikere arbejde med nye krukkeformer, udvikle dem og skabe erfaringsgrundlag, der kunne bygges videre på. Det blev i løbet af de fire år til en række udstillinger hhv. på Væksthuset VASAC, Officinet, Huset i Asnæs, Det Ny Kastet og Kongegaarden i Korsør. Nu afsluttes projektet på CLAY.

Udstillingen vises i den ene af CLAYs moderne udstillingssale. Her præsenteres de keramiske værker og organiske vækster i scenografiske tableauer, der er skabt med henblik på at forene rummets klare logik og stringens med kunstens og kreativitetens uforudsigelige mangfoldighed. Udstillingens arkitekt, Tina Midtgaard, har formået at skabe en kreativ og sammenhængende præsentation, der, som en totalinstallation, både giver det enkelte værk mulighed for at blive betragtet individuelt og i samspil med de øvrige udstillede værker. Scenografien er direkte og rå, og de lyse afmærkninger på gulvet skal forstærke rummets grundform og lede tankerne hen på atriummet, der har været ATRIUM-gruppens inspiration fra begyndelsen.

Med udstillingen håber CLAY, at museumsgæsten vil blive fortryllet og overrasket af det levende, organiske og spirende udstillingsunivers, og at flere værker vil indbyde til videre refleksion. For nok har plantekrukken stærke referencer til den hjemlige sfære – vi kender den og bor sammen med den, om den så er placeret i vindueskarmen, på gulvet, på terrassen, i haven eller i indkørslen – men den rækker også videre og ind i en moderne tid, hvor der tales om globalisering, klimapolitik og bæredygtighed. Ved at udnytte planters evner og kræfter kan man f.eks. rense luft, skabe et bedre indeklima og forbedre mental sundhed, trivsel og livskvalitet. Jo, fremtiden tegner lys for planten såvel som for krukken, der rummer den.

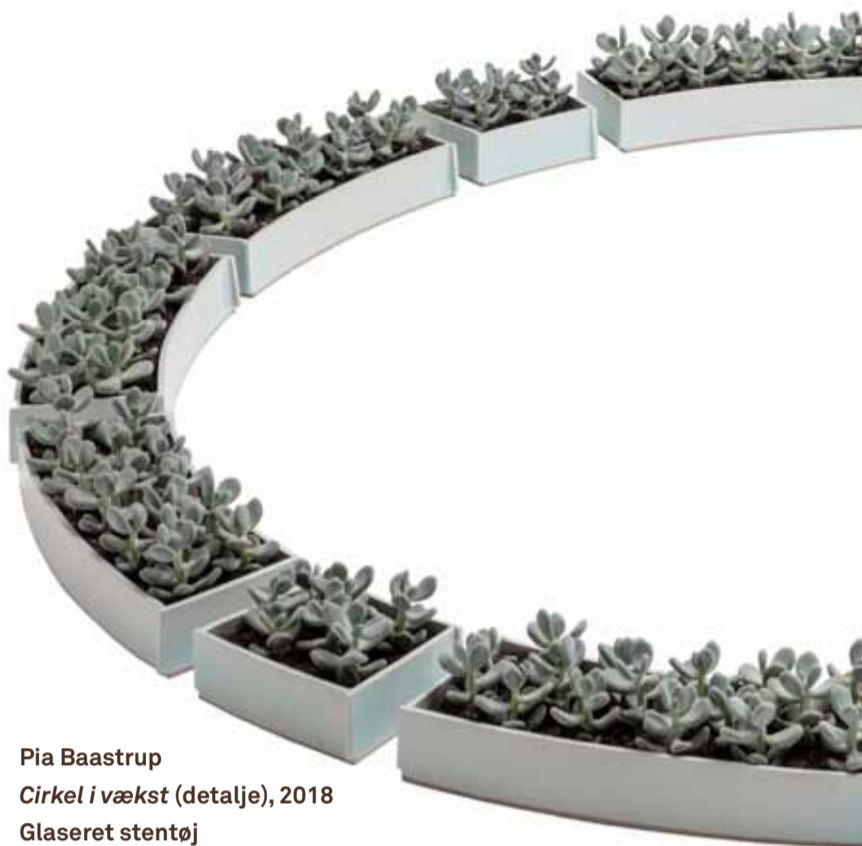
ATRIUM består af keramikere Anja Bache, Pia Baastrup, Lis Biggas, Vibeke Buciek, Ane-Katrine von Bülow, Lea-Mi Engholm, Vinni Hedegaard Frederiksen, Inger Heebøll, Vibeke Krog, Ann Linnemann, Lone Skov Madsen, Helle Rittig, Lise Seier Petersen, Tine Secher og Mette Marie Ørsted. ■

Udstillingen ledsages af et mindre katalog, hvori man kan læse om de enkelte keramikere, deres værker og tanker om plantekrukken.

Atrium. Den levende Krukke vises fra 13. oktober 2018 – 31. marts 2019.

Fernisering finder sted fredag d. 12. oktober kl. 16.00. Tilmelding på info@claymuseum.dk senest den 9. oktober. Alle keramikere i ATRIUM vil være til stede.

Onsdag d. 7. november vil der på CLAY være artist talks med nogle af keramikere fra ATRIUM. Nærmere info følger i kalenderen på museets hjemmeside.

Pia Baastrup
Cirkel i vækst (detalje), 2018
Glaseret stentøj
Foto: Ole Akhøj

Vinni Hedegaard Frederiksen
Nøjsom, 2018
Stentøj, ler opgravet fra endemoræne
Foto: Ole Akhøj

Nyt fra CLAY Venners bestyrelse

Keramikmarked på CLAY den 31. august 2018

Igen i år var der flot opbakning til keramikmarkedet med mange interesserede gæster og et godt salg af keramik. De 13 udstillende keramikere viste keramik af særdeles høj klasse, og alle havde opstillet smukke og kreative stande i Pavillonen. En af nyhederne i år var dansegruppen V Figurines kreative dans, der viser kvindens empatiske evner gennem bevægelse og lyd. Meget stemningsfuldt udfoldede dansen sig med udstillingen *Figurines fortællinger – fra det fornemme til det folkelige* som kulisse.

Den anden nyhed var rakubrænding i parken, hvor mange voksne og enkelte børn dekorerede krus, oplevede en raku-brænding og efterfølgende fik deres krus med hjem. De besøgende indpassede danseopvisningerne, vurderingen af keramik ved Lauritz.com, serveringen af Naturskolens supper, lavet over bål, rakubrændingen og omvisningerne i udstillingerne i deres dag på CLAY. Keramikmarkedet afsluttedes med udlodning af de smukkeste stykker keramik, doneret af de udstillende keramikere. Det var en velbesøgt og begivenhedsrig dag på CLAY.

sl

Reminder fra CLAY

Husk at se Guld i Købstæderne fra CLAY

Den 2. og 3. juni besøgte tv-programmet Guld i Købstæderne Middelfart. CLAY museum dannede rammen om to dages tv-optagelse med vurderingsarrangementer og opkøb af de besøgendes antikviteter, smykker og kunst.

Nu er det ved at være tid til at se eller gense hele arrangementet, der også omfatter optagelser af historiske områder i og omkring Middelfart og møder med mennesker, der kan fortælle de gode historier om deres liv i byen.

Første program sendes på DR1 torsdag den 18. oktober kl. 20.00 og andet program den 25. oktober kl. 20.00.

sl

CLAY | NYT

Udgives af foreningen CLAY Venner
Redaktion: Susan Lejsgaard, redaktør, susanlejsgaard@gmail.com, Bodil Toft. Layout: Claus Fenger

Oktober 2018. Næste nr. udkommer primo november.

V Figurines danser i Figurineudstillingen på årets keramikmarked.

Foto: Axel Høyer

Arrangementer fra CLAY

Mini Strikkefestival STRIK & KERAMIK på CLAY den 17. oktober fra 10.15 – 16

Selv til en minifestival om håndstrikk kan inspirationen være hentet fra den store verden. Strikkedesigner Annette Danielsen står bag ideen til strik-værkerne og har udgivet en ny strikkebog *Ridser i Overfladen*. Hun har ladet sig inspirere af Axel Saltos unikke keramiske univers, som rigtig mange museumsgæster vil huske fra den store udstilling *Axel Salto – Stentøjsmesteren* sidste år på CLAY.

Saltos karakteristiske farver og overfladestrukturer kan nu genses som mønstre på smukke håndstrikkede trøjer, der vises på endagsstrikkfestivalen på CLAY. Annette Danielsen vil præsentere sin strikkebog og afholde workshop, hvor deltagere med egen hånd kan afprøve hendes strikketeknikker. Hele dagen vil der være boder med salg af keramik og rekvisitter til strik samt salto-inspirerede konditorkager.

Er du interesseret i strik og nysgerrig efter at se, hvordan mødet mellem keramik og strik er lykkedes for Annette Danielsen, en af Danmarks mest produktive strikkedesignere, så aflæg strikkefestivalen et besøg den 17. oktober.

Program:

10.15 Velkomst v. dir. Pia Wirnfeldt
10.30 *Ridser i Overfladen*, præsentation v. Annette Danielsen
12.30 Workshop v. Annette Danielsen
10-16 Boderne er åbne.

Billet til workshop er inkl. entré til museet. Billetter købes på billetto.dk. Der er et begrænset antal billetter.

OBS: Til workshoppen medbringes strikkepinde nr. 3.

sl